

Het christendom is niet begonnen met de eerste komst van Christus, maar met het begin van het Oude Testament. De hele Bijbel (het Oude Testament en het Nieuwe Testament) is de grondslag voor de leer en het leven van het christendom.

HET ONTSTAAN VAN HET OUDE TESTAMENT

A. GEBEURTENISSEN DIE GELEID HEBBEN TOT HET SCHRIJVEN VAN HET OUDE TESTAMENT

1. God sprak tot zijn mensen.

De speciale openbaring van God begon voor de zondeval. God sprak direct tot de eerste mensen (Genesis 1:28). In het hele boek Genesis sprak God direct vooral tot Adam, Noach, Abraham (2167-1992 v.Chr.), Isaak, Jakob en Jozef. God beval zijn mensen om zijn woorden door te geven aan de volgende generatie.

2. Het doorgeven en optekenen van Gods woorden.

De traditie dat vaders hun kinderen onderwezen en Gods woorden lieten memoriseren, was sterk gedurende de oudtestamentische periode (Deuteronomium 6:4-9). Er waren zelfs scholen waar kinderen Gods woorden zonder één enkele fout uit hun hoofd leerden! Er zijn twee redenen waarom Israëls mondelinge traditie foutloos bleef: het menselijke geslacht was relatief klein en nog niet over de gehele aarde verspreid; en de mensen werden heel oud, leefden een paar honderd jaar en vele generaties overlaptten elkaar. God beval sommige mensen om zijn woorden op te tekenen.

3. Auteurs maakten gebruik van oudere geschriften. (schepping tot 1447 v.Chr.)

Het eerste Bijbelboek toont aan dat er reeds veel oudere geschriften 'geslachtsregisters of geschiedenissen' (H: sefer toldot) bestonden.

Genesis bestaat uit "de geschiedenis van de hemel en de aarde, toen zij geschapen werden" (Genesis 2:4), "de geschreven geschiedenis of geschiedenis boek van Adam" (Genesis 5:1), van Noach (Genesis 6:9), van Noachs zonen (Genesis 10:1), van Terach, die Abraham insloot (Genesis 11:27), van Ismaël (Genesis 25:12), van Isaak (Genesis 25:19), van Esau (Genesis 36:1) en van Jakob, die Jozef insloot (Genesis 37:2). Meer dan 4000 jaar geleden bestonden er al bibliotheken gevuld met 'boeken'. Boeken werden op kleitabletten en later op papyrusrollen of leder geschreven. Mozes was een geschiedschrijver en hij verzamelde deze verschillende 'geschreven geschiedenissen'. Door gebruik te maken van deze 'geschreven geschiedenissen', 'het boek van de oorlogen des Heren' (Numeri 21:14), de in Egypte beschikbare geschreven bronnen en Gods directe spreken tot hem (Exodus 3:1-22), schreef Mozes het boek Genesis en de andere wetboeken.

B. DE PERIODE VAN DE BOEKEN VAN MOZES (1447-1407 v.Chr.)

'De wetboeken' bestaan uit de 5 boeken van Mozes in het Oude Testament.

1. Mozes (1527-1407 v.Chr.)

Mozes groeide op in Egypte als de zoon van Farao's dochter. Hij was een geleerde en goed bekend met de geografie, culturen en talen van Egypte en Sinaï (Handelingen 7:22). God openbaarde zijn wil door direct tot Mozes te spreken (Exodus 3) over vele zaken, vooral over hoe Hij Israël uit Egypte zou redden en over zijn morele, ceremoniële en sociale wetten voor Israël. God beval Mozes om zijn woorden op te tekenen (Exodus 24:4,7) op kleitabletten (Exodus 34:27-28) of in boeken of rollen die gemaakt werden van papyrus of leder (Deuteronomium 31:24).

2. Inhoud van de wetboeken.

Het boek **Genesis** bevat de geschiedenis van Gods daden en woorden, vanaf het begin van de mensheid tot de tijd dat Jakob (Israël) en zijn gezin in Egypte gingen wonen.

Het boek **Exodus** bevat de geschiedenis van hoe Israël vermenigvuldigde en een groot volk werd in Egypte, hoe zij door de Egyptenaren onderdrukt werden en tot slaven gemaakt werden en hoe God hen vanuit deze slavenhuis redde en uitleidde. Het boek bevat Gods morele wet (Exodus 20:1-17), een aantal sociale wetten (Exodus 21:1 – 23:33) en een aantal ceremoniële wetten, vooral over de tabernakel (Exodus 25 – 40).

Het boek **Leviticus** bevat Gods ceremoniële wetten over de offeranden, het priesterschap en de godsdienstige feesten.

Het boek **Numeri** bevat de geschiedenis van hoe God Israël 40 jaar lang leidde in de woestijn vanaf Egypte totdat zij het beloofde land, Kanaän, bereikt hadden (1447-1407 v.Chr.).

Het boek **Deuteronomium** bevat een herinnering aan al Gods grote daden en wetten. Mozes noemde dit boek 'een wetboek' (Deuteronomium 31:24-26). De woorden 'het wetboek' of eenvoudig 'de wet' (H: Torah) verwijst naar alle vijf boeken van Mozes.

De 5 boeken van Mozes werden voor 1407 v.Chr. geschreven.

De eerste vijf boeken van de Bijbel bevatten:

- (i) de geschiedenis van Gods daden met mensen;
- (ii) de woorden van God;
- (iii) het effect dat de daden en woorden van God op mensen had.

3. Gods woorden zijn geïnspireerd en gezaghebbend.

De wetboeken waren 'de woorden van God' en moesten niet alleen in boeken geschreven staan, maar ook in de harten en denken van de mensen (Deuteronomium 6:4-9). God Zelf beval dat mensen zijn woorden moesten overdenken en gehoorzamen (Jozua 1:7-8). Jezus erkende de inspiratie en het gezag van het wetboek van Mozes (Matteüs 4:4).

C. DE PERIODE VAN DE HISTORISCHE BOEKEN (1400-460 v.Chr.)

'De historische boeken' bestaan uit de 12 boeken

Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuel, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia en Ester in het Oude Testament.

1. God beval dat de geschiedenis met zijn volk opgetekend moest worden.

God Zelf beval de Israëlieten dat zij Zijn daden en woorden niet mochten vergeten (Deuteronomium 4:9). Zij moesten het aan hun kinderen en kleinkinderen vertellen! Gods bevel stimuleerde de Israëlieten om hun geschiedenis op te tekenen en te verzamelen in boeken. De volken rondom Israël schreven ook boeken, maar zij vermengden hun geschiedenis met allerlei fantastische mythen. In contrast daarmee, schreef de geschiedschrijvers in Israël *echte geschiedenis*, dit wordt keer op keer door vondsten in de archeologie bevestigd! Het feit dat de geschiedschrijvers niet alleen de goede aspecten van Israëls geschiedenis optekenden, maar ook Israëls zonde en rebellie, toont aan dat de optekening van de geschiedenis van Israël niet alleen maar beruste op het besluit en de keuze van de geschiedschrijvers, maar op God, die hen beval en inspireerde! De historische boeken in het Oude Testament beschrijven Gods daden in Israël en in de volken rondom hen. Het beschrijft vooral hoe Israël telkens weer Gods verbond verbrak, hoe God hun zonde oordeelde en hoe God alleen 'een overblijfsel' uit het natuurlijke volk van Israël redde (2 Koningen 19:4,30-31).

2. De auteurs maakten gebruik van kleinere historische verzamelingen.

In het Oude Testament lezen we over verschillende kleinere historische verzamelingen, die later in grotere historische verzamelingen opgenomen werden en zodoende de historische boeken vormden die wij vandaag in de Bijbel bezitten. Jozua en de profeet Samuël maakten beide gebruik van 'het boek des Oprechten' (Jozua 10:13; 2 Samuël 1:18). Verschillende kortere historische verzamelingen werden gemaakt over de geschiedenissen van de koningen van Israël. We lezen over 'het boek der geschiedenis van Salomo' (1 Koningen 11:41), 'het boek van de kronieken der koningen van Israël' (1 Koningen 14:19), 'het boek van de kronieken der koningen van Juda' (1 Koningen 14:29) en dat Ester beval dat de Purimvoorschriften vastgelegd werden in een boek (Ester 9:32).

3. De auteurs waren door God geïnspireerd.

Alhoewel we niet weten wie de boeken Jozua, Richteren, Samuël en Koningen samengesteld hebben, is het gezichtspunt van al deze boeken consequent 'profetisch', d.w.z., de auteurs *beschreven geschiedenis vanuit Gods gezichtspunt!* Geschiedenis werd hoofdzakelijk door de profeten opgetekend in 'de geschiedenis van de ziener Samuël, van de profeet Natan en van de ziener Gad' (1 Kronieken 29:29-30) en in 'het gezicht van de profeet Jesaja' (2 Kronieken 32:32). Geschiedenis werd ook in profetisch licht opgetekend, d.w.z., van Gods gezichtspunt geëvalueerd. Bijvoorbeeld, 'Asa deed wat recht is in de ogen des Heren' en 'Nadab deed wat kwaad is in de ogen des Heren' (1 Koningen 15:11,26). De historische boeken van **Jozua t/m Ester** werden hoofdzakelijk door de profeten en hun leerlingen opgetekend tussen 1400 en 460 v.Chr.

D. DE PERIODE VAN DE POËTISCHE BOEKEN (1900 – 400 v.Chr.)

'De poëtische boeken' in het Oude Testament zijn **Job, Psalmen, Spreuken, Prediker, Hooglied** (en **Klaagliederen**).

1. Gedichten in het Hebreeuws.

De ontdekking van een groeiend aantal gedichten van de Akkadiërs in Babylonië en de Egyptenaren bevestigt duidelijk dat poëtische boeken zo vroeg als 2000 v.Chr. door Israëls burens geschreven werden. Ook zijn er gedichten in Ugaritisch, een Kanaänitische taal dat dichtbij het Hebreeuws staat, vanuit 1500 v.Chr. gevonden. Dus, de Israëlieten hebben niet alleen hun gedichten van buiten geleerd en doorgegeven, maar hebben die ook opgetekend ten tijde dat zij gecomponeerd werden.

2. Wijsheidliteratuur in het Hebreeuws.

Er werd veel wijsheidliteratuur geproduceerd in de landen rondom Israël en in Israël zelf, namelijk, in Akkadische, Egyptische en Aramese literatuur. 'Wijsheidliteratuur' zijn allerlei praktische principes en voorschriften over "hoe te leven". Ze zijn gebaseerd op nauwkeurige observaties van menselijk gedrag en de menselijke aard. Ze tekenen allerlei regels op over hoe te slagen in het sociale leven, handel en politiek. De wijsheidliteratuur van Israël was meer van een praktische dan een theoretisch-filosofische aard. 'De wijze' was iemand die wist hoe dingen te doen met kennis van zaken, met kunde en met vaardigheid (Exodus 31:3-5). En hij kon de juiste antwoorden vinden in kritische situaties (Genesis 41:39). Door wijsheid kon men met alle soorten van mensen omgaan, met de rijken en de armen, met koningen en met slaven, met vrienden en vijanden, met burens en met mensen van het andere geslacht.

Job werd in ongeveer 1900 v.Chr. geschreven.

De **Psalmen** werden tussen 1400 en 400 v.Chr. geschreven en verzameld.

Spreuken werden tussen 971 en 685 v.Chr. geschreven en verzameld.

Prediker en **Hooglied** werden in ongeveer 971 v.Chr. geschreven.

E. DE PERIODE VAN DE PROFETISCHE BOEKEN (788 – 420 v.Chr.)

'De profetische boeken' in het Oude Testament zijn de vier grote profeten, Jesaja, Jeremia (en zijn Klaagliederen), Ezechiël en Daniël, en de twaalf kleine profeten van Hosea t/m Maleachi.

1. God sprak door de profeten.

Alle profetische boeken zeggen heel duidelijk dat God hun Auteur is. Meer dan 2700 maal staat er in de profetische boeken geschreven, 'het woord des HEREN kwam tot mij' (Jeremia 1:4) of 'Zo zegt de HERE' (Jeremia 2:5)! Deze inleidende woorden tonen aan dat de profeten de geïnspireerde spreekbuis van God waren. Door de profeten sprak God tot mensen en maakte Hij zijn wil bekend. 'De latere profeten' (de profeten ná de ballingschap) wezen de Israëlieten erop dat de woorden van 'de vroegere profeten' (de profeten vóór de ballingschap) waar en betrouwbaar bleken (Zacharia 7:6-7). Zij beschouwden ook de boeken van de vroegere profeten als Gods Woord, geïnspireerd door de Heilige Geest (Zacharia 7:12).

2. God beval de profeten om zijn woorden op te tekenen.

Bijvoorbeeld, in Jeremia 36:1-4 staat, "In het vierde jaar van Jozakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, kwam dit woord van de HERE tot Jeremia: "Neem een boekrol en schrijf daarop de woorden die Ik tot u over Israël, Juda en alle volken gesproken heb, sedert de dag dat Ik tot u gesproken heb, sedert de tijd van Josia tot op heden." "Baruch schreef uit Jeremia's mond al de woorden die de HERE tot hem gesproken had, op een boekrol." Soms dicteerde de profeet de woorden aan een schrijver, maar soms schreef hij de woorden zelf op. Bijvoorbeeld, God beval de profeet Jesaja, "Ga nu, schrijf het in hun bijzijn op een tafel en teken het op in een boek, opdat het diene voor latere dagen, voor immer en altoos" (Jesaja 30:8). Jesaja moest Gods Woord tweemaal optekenen: eerst op een kleitafel zodat mensen het direct konden lezen, en daarna in een boekrol van papyrus of leder, zodat alle latere geslachten het ook konden lezen! Zo diende de vastlegging van Gods Woord als een getuigenis voor alle komende geslachten! De profetische boeken werden ongeveer in de volgende jaren geschreven:

Amos	788-737 v.Chr.
Jona	783-743 v.Chr.
Hosea	754-714 v.Chr.
Jesaja	740-680 v.Chr.
Micha	737-680 v.Chr.
Nahum	660 v.Chr.
Sefanja	639-630 v.Chr.
Jeremia	627-586 v.Chr.
Habakkuk	608-605 v.Chr.
Daniël	605-537 v.Chr. en/of 2 ^{de} eeuw v.Chr.
Ezechiël	593-571 v.Chr.
Obadja	586 v.Chr.
Haggai	520 v.Chr.
Zacharia	520-518 v.Chr.
Joël	500-400 v.Chr.?
Maleachi	432-420 v.Chr.

3. De profetische boeken werden bestudeerd en aangehaald en zij overleefden de valse profetieën.

De profeten bestudeerden de boeken van vroegere profeten. Bijvoorbeeld, Daniël bestudeerde het boek van Jeremia (Daniël 9:2). De profeten haalden ook elkaar aan in hun geschriften, omdat zij de woorden van de profeten als Gods geïnspireerde woorden beschouwden. Bijvoorbeeld, de woorden in Jesaja 2:2-4 en Micha 4:1-3 zijn precies gelijk. Omdat zij tijdgenoten van elkaar waren, kunnen wij niet vaststellen wie wie aanhaalt.

Het is opmerkelijk dat ondanks het feit dat de profeten openlijk tegen de zonden en afvalligheid van Israël spraken, de Israëlieten deze profetieën niet vernietigden of konden vernietigen! Terwijl de woorden van de valse profeten in Israël verloren gingen, bleven de profetieën van de ware profeten voortbestaan! Op een soevereine wijze heeft God ervoor gezorgd dat de profetische boeken bewaard bleven voor alle latere geslachten.

HET ONTSTAAN VAN HET NIEUWE TESTAMENT

A. GEBEURTENISSEN DIE GELEID HEBBEN TOT HET SCHRIJVEN VAN HET NIEUWE TESTAMENT

De boeken van het Nieuwe Testament kwamen tot stand door vier belangrijke gebeurtenissen:

- (i) de eerste komst van de Messias, Jezus Christus, in de wereld;
- (ii) de roeping van de leerlingen om getuigen van Jezus Christus te zijn;
- (iii) de mondelinge overdracht van "het onderwijs der apostelen" (Handelingen 2:42) en
- (iv) de speciale omstandigheden die geleid hebben tot het ontstaan van elk boek.

1. De komst van de Messias, Jezus Christus, in de wereld.

Vanaf de eerste mensen, Adam en Eva, en door heel het Oude Testament heen, hebben de profeten de komst van de Messias, de verlosser van de wereld, voorspeld. Toen Hij uiteindelijk kwam, maakten zijn werken en woorden zo'n diepe indruk op de mensen in de wereld, dat het nieuws zich snel verbreidde. Alle vier de schrijvers van de Evangelien schreven hun Evangelie m.b.t. deze allergeestste gebeurtenis in de menselijke geschiedenis, namelijk, de komst van de beloofde Messias in de wereld van mensen. Lucas begon zijn Evangelie met de woorden, "Velen hebben getracht een verhaal op te stellen over de zaken, die onder ons hun beslag hebben gekregen" (Lucas 1:1).

De vroege kerkvaders kenden alleen de vier Evangelien en alleen deze vier Evangelien werden in de kerken gelezen, namelijk het Evangelie van Matteüs, van Marcus, van Lucas en van Johannes. Johannes schreef, "er zijn echter nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft; indien deze één voor één beschreven werden, dan zou, naar ik meen, de wereld zelf de boeken, die geschreven werden, niet kunnen bevatten" (Johannes 21:25).

Dus elk van de Evangelisten maakte een selectie van de meest belangrijke dingen die Jezus gezegd en gedaan had. Zij maakten deze selectie overeenkomstig het doel van hun Evangelie.

2. De roeping van de leerlingen om getuigen van Jezus te zijn.

Het leven, de dood en de opstanding van Jezus, zowel als zijn werken en woorden, vonden niet plaats in een verborgen hoek van de wereld (Handelingen 26:26). Er waren heel veel getuigen. Zij hebben de werken van Jezus *met hun eigen ogen gezien* en de woorden van Jezus *met hun eigen oren gehoord*. En wat zij gezien en gehoord hebben, hebben zij doorgegeven aan heel veel mensen op veel plaatsen in de wereld (1 Johannes 1:1-3).

Voordat Jezus opvoer naar de hemel, heeft Hij zijn leerlingen aangewezen als zijn getuigen in Jeruzalem, in Judea en Samaria en overal ter wereld (Handelingen 1:8). Petrus zei, "Want wij zijn geen vernuftig gevonden verdichtsels nagevolgd, toen wij u de kracht en de komst van onze Here Jezus Christus hebben verkondigd, maar wij zijn ooggetuigen geweest van zijn majesteit" (2 Petrus 1:16).

En Johannes schreef, "En die het gezien heeft, heeft ervan getuigd en zijn getuigenis is waarachtig en hij weet, dat hij de waarheid spreekt, opdat ook gij gelooft" (Johannes 19:35).

En Lucas schreef in zijn inleiding dat hij nauwkeurig de overleveringen van de ooggetuigen m.b.t. Jezus heeft nagegaan alvorens hij deze in een bepaalde orde te boek heeft gesteld (Lucas 1:1-4).

Paulus schreef dat vijfentwintig jaar na de opstanding van Jezus, toen het merendeel van de meer dan 500 ooggetuigen van zijn opstanding nog in leven waren (1 Korintiërs 15:5-6)!

Al deze oog- en oorgetuigen konden bevestigen dat wat de apostelen verkondigden en later optekenden in hun boeken de volkomen waarheid was!

Maar er waren ook veel vijanden van Christus en de christenen. Als de apostelen ongerijmdheden verkondigd of opgeschreven hadden, dan waren deze vijanden de eersten geweest die ze aan het licht gebracht zouden hebben. Zij zouden de apostelen voor de hele wereld onmaskerd hebben als valse getuigen.

Indien er dergelijke ongerijmdheden waren, zouden zij de grote scharen mensen erop attent gemaakt hebben, juist omdat vele mensen onder de scharen óók ooggetuigen van de werken van Jezus en oorgetuigen van de woorden van Jezus waren. Een van de sterkste bewijzen voor de waarheid van de verkondiging van de apostelen was dat de apostelen een beroep deden op de kennis van hun vijanden! Zo groot was hun vertrouwen dat er vele mensen in de scharen waren die konden bevestigen wat zij verkondigden! Bijvoorbeeld, Petrus zegt, "Mannen van Israël, Jezus ... was een man, u van Godswege aangewezen door krachten, wonderen en tekenen, die God door Hem in uw midden verricht heeft, *zoals gij zelf weet*" (Handelingen 2:22; vgl. Matteüs 22:16; Johannes 3:2)!

3. De mondelinge overlevering van 'het onderricht der apostelen'.

De boodschap van het evangelie werd eerst verkondigd voordat het opgetekend werd in onze vier Evangelien. De apostelen bleven verkondigen over de allerbelangrijkste aspecten van het leven van Jezus en zijn belangrijkste werken en woorden. Dat deden zij aan verschillende scharen van mensen op verschillende plaatsen. Door de herhaalde verkondiging op verschillende plaatsen kreeg de boodschap aangaande Jezus Christus steeds meer de vorm die het nu heeft in de vier geschreven Evangelien.

De drie hoofddelen van het onderricht van de apostelen waren:

- (i) een introductie van Jezus, zijn oorsprong, geboorte en begin van zijn bediening;
- (ii) zijn bediening onder de scharen in het openbaar en zijn bediening onder zijn leerlingen in besloten kring;
- (iii) zijn dood, opstanding en hemelvaart.

Zo kon Lucas later schrijven dat de christenen "bleven volharden bij *het onderwijs der apostelen*" (Handelingen 2:42).

En Paulus kon schrijven dat hij aan de Korintiërs doorgegeven heeft, hetgeen hij zelf ontvangen had (1 Korintiërs 15:3).

Het onderricht van de apostelen had dus een definitieve vorm en inhoud. Iedereen die trachtte dit onderricht van de apostelen te veranderen, liep gevaar vervloekt te worden (Galaten 1:6-9).

4. De inspiratie en leiding van de Heilige Geest.

Jezus beloofde zijn leerlingen dat Hij de Heilige Geest zou sturen. De Heilige Geest zou de leerlingen alles leren, hen herinneren aan alles wat Hij gezegd en gedaan had, hen leiden in de hele waarheid. Hij zou wat van Christus is, nemen en aan hen bekend maken (Johannes 14:26; 16:13-14). De evangelisten schreven hun Evangelien dus direct onder de inspiratie en leiding van de Heilige Geest, die de Geest van Jezus Christus Zelf is (Romeinen 8:9-10). De leerlingen van Jezus vormden een unieke groep mensen en werden 'apostelen' genoemd, omdat alleen zij voldeden aan de voorwaarden in Handelingen 1:21-22. 'Een apostel' moest een *ooggetuige* van Jezus Christus zijn.

De Heilige Geest gebruikte deze ooggetuigen om de boeken van het Nieuwe Testament te schrijven. Daarom leert Paulus later, "Elk Schriftwoord is door God ingegeven en nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid" (2 Timoteüs 3:16).

De Heilige Geest inspireerde de leerlingen van Jezus niet alleen bij het schrijven van de Evangelien, maar ook bij *de selectie van het materiaal en het gebruik van zowel mondelinge als geschreven bronnen*. Lucas maakte veelvuldig gebruik van de verhalen van ooggetuigen (Lucas 1:1-4). Petrus was bekend met de geschriften van het Oude Testament, de Evangelien en de brieven van Paulus, die hij ook 'schriften' noemt (2 Petrus 3:1-2,15-16).

Conclusie. *Evenals Gods genade de verantwoordelijkheid van mensen niet uitsluit, zo sluit Gods inspiratie de intelligente navorsing van mensen ook niet uit!*

B. DE VIER EVANGELIËN

Alle vier de Evangelieën werden geschreven in de Griekse taal, omdat dat de meest algemene taal in het Romeinse Rijk was. Het voornaamste doel van elk Evangelie is het volgende:

Matteüs, geschreven te Jeruzalem in het jaar 62, leert dat Jezus Christus *de grote Profeet* is. Omdat de apostel Matteüs zijn Evangelie oorspronkelijk voor een Joods gehoor schreef, maakte hij gebruik van veel aanhalingen uit het Oude Testament.

Marcus, geschreven te Rome in de jaren 44-46, leert dat Jezus Christus *de machtige Koning* is. Marcus, die een leerling van de apostel Petrus was (1 Petrus 5:13), schreef zijn Evangelie oorspronkelijk voor een Romeins gehoor.

Lucas, geschreven te Rome in de periode 60-61, leert dat Jezus Christus *de sympathieke Hogepriester* is. Lucas, die een leerling van de apostel Paulus was (Kolossenzen 4:14), schreef zijn Evangelie oorspronkelijk voor een intellectueel gehoor te Rome.

Johannes, waarschijnlijk te Efeze geschreven in de jaren 70-98, leert dat Jezus Christus *de Zoon van God* of het Woord van God is. De apostel Johannes schreef zijn Evangelie oorspronkelijk voor een gehoor dat de waarheid hard nodig had in een tijd van valse leerstellingen. Alle vier de Evangelieën volgen over het algemeen dezelfde chronologische volgorde, maar elke evangelist maakt een selectie uit alle werken en woorden van Jezus Christus, die overeenstemt met zijn specifieke doel.

C. HET BOEK HANDELINGEN

1. De schrijver, datum en plaats van schrijven van Handelingen.

Lucas was een volgeling, medewerker en reisgenoot van de apostel Paulus. Hij was bij Paulus toen deze als gevangene naar Rome reisde (Handelingen 27:1; 28:16). Hij bleef ook bij Paulus in Rome tijdens diens eerste gevangenschap te Rome in de jaren 60-61 (Kolossenzen 4:14).

Het Evangelie van Lucas en het boek Handelingen moeten geschreven zijn vóór de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70, omdat deze verwoesting in het evangelie voorspeld werd (Lucas 19:41-44; 21:20) en de tempel tijdens het schrijven van het boek Handelingen nog bestond (Handelingen 21:26). Handelingen moet zelfs geschreven zijn vóór de grote brand van Rome en het begin van de christenvervolgingen te Rome in 64. Deze brand werd waarschijnlijk door keizer Nero zelf veroorzaakt, maar hij beschuldigde de christenen van brandstichting om zo de aandacht van zichzelf naar andere onschuldigen te verplaatsen. Het vuur verwoestte driekwart van Rome. Een vreselijke christenvervolging brak uit en christenen werden in het openbaar aan palen verbrand en voor de wilde beesten in de arena geworpen. Maar aangezien het boek Handelingen positief over de regering van de Romeinse Rijk sprak, moet het boek vóór de grote brand van Rome in het jaar 64 geschreven zijn.

Lucas bestudeerde eerst uitgebreide bronnen te Jeruzalem, Caesarea, Klein-Azië en Griekenland m.b.t. het leven van Jezus, zijn werken en woorden (Lucas 1:1-4). Waarschijnlijk schreef hij zijn boeken pas definitief gedurende de gevangenschap van Paulus in Rome in de jaren 60-61. Hij schreef het boek Handelingen voordat Paulus vrijkwam uit de gevangenis aan het eind van 61, want Lucas eindigt het boek met Paulus, die bezoekers in de gevangenis ontving (Handelingen 28:16-31). Dus schreef Lucas het boek **Handelingen** der Apostelen in 61 te Rome.

Na die datum schreef Paulus dat Lucas ook bij hem was tijdens zijn tweede gevangenschap te Rome in de winter van 64-65 (2 Timoteüs 4:11). Het boek Handelingen is een van de meest accurate geschiedenisboeken ter wereld!

2. Drie doelen voor het schrijven van Handelingen.

a. Handelingen heeft tot doel om het voortgaande werk van Christus te beschrijven.

Het doel van het evangelie van Lucas was om *het begin van het werk van Christus* te beschrijven. Het doel van Handelingen was om *de voortzetting van het werk van Christus* door de Heilige Geest in zijn apostelen te beschrijven (Handelingen 1:1). Jezus Christus bouwt zijn Kerk op het fundament van de apostelen en de profeten (Matteüs 16:18; Efeziërs 2:20). Hij doet dat onder de Joden (het oude verbondsvolk, dat grotendeels bestond uit het

oude zuidelijke rijk van Juda), onder de Samaritanen (die deels bestonden uit 'het overblijfsel' van het oude noordelijke rijk van Israël) en onder de heidenen uit alle volken in de wereld (die vroeger deels de vijanden van Gods volk waren) (Handelingen 1:8).

b. Handelingen heeft tot doel de intellectuelen voor Christus te winnen.

Lucas wilde het christendom bekend maken aan de intellectuelen te Rome. Het gebruik in die tijd was dat een groep mensen bij elkaar kwam om te luisteren naar het voorlezen van een nieuw literair werk, meestal door de auteur zelf. Indien Theofilus een vertegenwoordiger was van de intelligente lezers en toehoorders te Rome, dan was Handelingen de beste gelegenheid voor zulke mensen om bekend te worden met de opkomst en voortgang van het christendom.

c. Handelingen heeft tot doel het christendom te verdedigen.

Lucas wilde de houding van Paulus en ander christenen tegenover de Romeinse wet en regering rechtvaardigen. Het boek Handelingen heeft een apologetisch nadruk. Lucas wilde de christenen verdedigen tegen de aantijgingen die tijdens de tweede helft van de eerste eeuw tegen hen gemaakt werden. Door heel het boek wordt de respectvolle houding van de christenen tegenover de Romeinse wet en regering aangetoond.

3. Een korte samenvatting van de geschiedenis die in Handelingen beschreven wordt.

a. Handelingen hoofdstukken 1-7 beschrijft de vestiging van de Kerk in Jeruzalem en omgeving

De gebeurtenissen in Handelingen hoofdstukken 1-7 vinden plaats in de jaren 30-33/34. De transformatie van de vroegste leerlingen van Jezus van een groepje verslagen mensen tot een groep overtuigde, blijde en moedige getuigen van Jezus Christus, wordt toegeschreven aan de opstanding van Jezus Christus en de uitstorting van zijn Geest op hen. Deze feiten veranderden alles! De belangrijkste boodschap van de christenen is 'Jezus Christus stierf als een verzoening voor zonden, stond op uit de dood, voer op naar de hemel en zit nu aan de rechterhand van God de Vader'. De opstanding, hemelvaart en troonsbestijging van Jezus Christus bracht de betekenis van het kruis aan het licht (Handelingen 2:23-24; 3:15; 4:10; 5:30-31; 7:56).

Door de uitstorting van de Heilige Geest op de Pinksterdag in mei 30, kwam de Geest van de Opgestane Christus wonen in hart en leven van alle christenen teneinde hen moed, kracht, volharding, blijdschap en geestelijk inzicht te geven.

De prediking van het evangelie leidde tot de bekering van veel mensen en het tot stand komen van de eerste christen- gemeente in de wereldgeschiedenis te Jeruzalem in het jaar 30. De christenen onderscheidden zich door hun toewijding aan 'het onderricht der apostelen', door hun gemeenschap van liefde en mededeelzaamheid, door hun gebeden en hun getuigenis. Elke dag voegde de Here nieuwe bekeerlingen toe aan de gemeente (Handelingen 2:42-47). De snelle groei van het aantal christenen leidde tot vervolging door de Joodse autoriteiten. Alhoewel de apostelen bedreigd en geselsd werden, leerden zij zonder ophouden, iedere dag, in de tempel en aan huis, en verkondigden zij het evangelie, dat Jezus de langverwachte Messias (Christus, Gezalfde) is (Handelingen 5:42).

Uiteindelijk stenigden de Grieks sprekende Joden te Jeruzalem Stefanus en brak er een grote vervolging uit tegen vooral Grieks sprekende Joden die christen geworden waren (Handelingen 7:57 – 8:3)!

b. Handelingen hoofdstukken 8-12 beschrijft de uitbreiding van de Kerk naar het zuiden en het noorden.

De gebeurtenissen in Handelingen 8-12 vinden plaats in de periode 33/34-44. Terwijl de apostelen in Jeruzalem bleven, werden de Grieks sprekende Joden, die christen geworden waren, door de grote vervolging verspreid. Zij verkondigden het evangelie waar zij ook kwamen en stichtten nieuwe gemeenten (Handelingen 8:1,4; 11:19-21). Filippus, de vroegere diaken en nu evangelist, verspreidde het evangelie naar Samaria in het noorden en via de bekering van een Ethiopiër, ook naar het zuiden (Handelingen 8:5-40). Er ontstonden gemeenten in Judea, Galilea en Samaria (Handelingen 9:31). Gedurende de jaren 34-36 verkondigde Paulus het evangelie in Damascus in Syrië (Handelingen 9:1-30) en gedurende de jaren 36-43 in Tarsus in

Cilicië (Handelingen 9:30; Galaten 1:21). In ongeveer het jaar 40 verkondigde Petrus voor het eerst het evangelie aan *de heidenen* in Caesarea. Rond het jaar 43, toen vele heidenen tot geloof in Christus kwamen te Antiochië in Syrië, zonden de apostelen te Jeruzalem Barnabas uit naar Antiochië. Hij bracht Paulus mee naar Antiochië (Handelingen 11:20-26). Vanaf het jaar 43 verkondigden Barnabas en Paulus het evangelie te Antiochië in Syrië (Handelingen 11:25-26; Galaten 1:21). In het jaar 44, het jaar waarin koning Herodes Agrippa I stierf, waren zowel Petrus als Paulus in Jeruzalem (Handelingen 11:27 – 12:25).

c. Handelingen hoofdstukken 13-20 beschrijft de uitbreiding van de Kerk naar Klein-Azië en Europa.

De gebeurtenissen in Handelingen 13-20 vinden plaats in de periode 44-57. Barnabas en Paulus zetten hun arbeid te Antiochië in Syrië voort. Vanuit Antiochië maakte Paulus drie zendingsreizen:

i) *De eerste zendingsreis van Paulus* was gedurende de jaren 47-48 (Handelingen 13-14). Zijn reisgenoten waren Barnabas en Marcus. Zij reisden naar Cyprus, Pamfilië, Zuid Galatië en Cilicië.

In ongeveer het jaar 49/50 kwamen Judaïzeerders van Judea naar Antiochië, die leerden dat, indien de heidenen niet besneden werden, zij niet behouden konden worden. Als gevolg hiervan werd in Jeruzalem een vergadering belegd waar de relatie tussen christenen uit het Jodendom en christenen uit het heidendom besproken werd. Deze Jeruzalem-vergadering zond een brief met hun besluit aan alle gemeenten. Daarin verwierpen zij de valse leer van de Judaïzeerders (Handelingen 15:1-29; Galaten 2:1-10). De Judaïzeerders gingen meteen in de tegenaanval en volgden de zendelingen op de voet teneinde de verkondiging van "rechtvaardiging door geloof zonder de werken van de wet" tegen te werken. Paulus en Barnabas waren weer teruggekeerd naar Antiochië (Handelingen 15:30-35). Daarna kwam Petrus op bezoek in Antiochië. Ook christen-Joden, die de ceremoniële wet bleven onderhouden (Judaïzeerders??), kwamen van Jeruzalem naar Antiochië en dat leidde tot een confrontatie tussen Paulus en Petrus (Galaten 2:11-14). De Judaïzeerders kwamen ook naar de gemeenten in Zuid-Galatië, die Paulus gesticht had, en zij trokken vele nieuwe christenen van het zuivere geloof af naar hun wettische geloof. Paulus schreef zijn brief aan de Galaten vooral om deze valse leer van de Judaïzeerders te weerleggen.

ii) *De tweede zendingsreis van Paulus* vond plaats gedurende de jaren 50-52 (Handelingen 15:40 – 18:22). Zijn reisgenoten waren Silas en Timoteüs. Zij reisden naar Syrië, Cilicië en Zuid-Galatië in Klein-Azië. Daarna staken zij, vergezeld van Lucas, over naar Europa en stichtten gemeenten in Macedonië (Filippi, Tessalonica, Berea) en Achaje (Korinte en Athene).

iii) *De derde zendingsreis van Paulus* was gedurende de jaren 52-57 (Handelingen 18:23 – 21:14). Zijn reisgenoten waren o.a. Timoteüs en Titus. Zij werkten 3 jaar in Efeze en ook in Macedonië en Griekenland. Lucas was op de terugreis weer bij Paulus (Handelingen 20:5-6).

d. Handelingen hoofdstukken 21-28 beschrijft de uitbreiding van de Kerk naar Rome

De gebeurtenissen in Handelingen 21-28 vinden plaats in de periode 57-61. Paulus zat bijna deze hele periode in de gevangenis. Gedurende de jaren 57-59 werd hij gevangen gehouden in Jeruzalem en Caesarea en gedurende de jaren 60-61 in Rome.

D. DE BRIEVEN VAN PAULUS

1. De vroegere geschiedenis van de apostel Paulus

Paulus werd als Jood geboren in Tarsus in de Romeinse provincie Cilicië. Daardoor verkreeg hij automatisch het Romeinse burgerschap. Hij kreeg zijn opleiding als Farizeeër onder Gamaliël in Jeruzalem. Hij beijverde zich de wet te onderhouden en vervolgde de christenen overal (Hand. 22:2-5,25-29;26:4-11).

Ongeveer in het jaar 34, zo'n 4 jaar na de dood en opstanding van Jezus Christus, kwam Paulus tot bekering. Hij reisde onmiddellijk naar Damascus en Arabië en keerde later naar Damascus terug, waar hij het evangelie onverschrokken verkondigde tot aan zijn ontsnapping uit Damascus (Handelingen 9:19b-25; Galaten 1:17).

In het jaar 36 reisde hij voor het eerst ná zijn bekering weer naar Jeruzalem. Hoe Paulus Barnabas heeft leren kennen, weten we niet, maar zij waren beide Grieks sprekende Joden uit het noorden die christen geworden waren. Barnabas kwam uit Cyprus

(Handelingen 4:36-37) en Paulus uit Cilicië (Handelingen 9:31). Barnabas introduceerde Paulus bij de apostel Petrus en Jakobus, de broer van Jezus, te Jeruzalem. Evenals Stefanus voor hem, debatteerde Paulus onverschrokken met de Grieks sprekende Joden, die in Jeruzalem woonden. Toen zij probeerden om ook Paulus te vermoorden, hebben de christen-broeders Paulus gestuurd naar Tarsus in Cilicië (Handelingen 9:26-30). Gedurende de jaren 36-43 leefde en werkte Paulus in Tarsus. Paulus was niet persoonlijk bekend bij de gemeenten in Judea. Alleen hoorden zij telkens dat Paulus het geloof, die hij vroeger trachtte uit te roeien, nu zelf verkondigde (Galaten 1:22-24). Gedurende deze tijd heeft Paulus waarschijnlijk de gemeenten in Cilicië tot stand gebracht (Handelingen 15:41). In ongeveer het jaar 43, toen vele heidenen in Antiochië in Syrië zich bekeerden tot het christelijke geloof, bracht Barnabas Paulus naar Antiochië om hem te helpen (Handelingen 11:25-26). In het jaar 44, het jaar waarin koning Herodes Agrippa I stierf, brachten Barnabas en Paulus geld ter ondersteuning van de gemeente naar Jeruzalem en namen Marcus, de neef van Barnabas, mee terug naar Antiochië (Handelingen 11:27-30; 12:25). Gedurende de jaren 47-48 zond de Heilige Geest Barnabas en Paulus op hun eerste zendingsreis naar Cyprus en Klein-Azië (Handelingen 13-14). In het jaar 50 waren Paulus, Petrus en Jakobus hoofdsprekers bij de vergadering te Jeruzalem. Ook vond een privé ontmoeting plaats tussen Paulus en Petrus, Jakobus en Johannes (Handelingen 15:2,7; Galaten 2:1-10). Nadat Barnabas en Paulus weer terug waren in Antiochië, kwam Petrus op bezoek en gedurende dit bezoek was er een confrontatie tussen Paulus en Petrus (Galaten 2:11-14).

2. De brieven van Paulus tijdens zijn tweede zendingsreis, 50-52.

Paulus reisde met zijn medewerkers, Silas, Timoteüs en Lucas door Syrië, Klein-Azië, Macedonië en Achaje. Nog voordat Timoteüs en Silas Korinte bereikten, schreef Paulus in het jaar 50 zijn brief aan de **Galaten** vanuit Korinte. Zijn doel was 'het evangelie van rechtvaardiging door het geloof zonder de werken der wet te verdedigen'.

Nadat Timoteüs en Silas vanuit Macedonië in Korinte aankwamen, schreef Paulus zijn brief **1 Tessalonicenzen** in de herfst van het jaar 50 te Korinte. Zijn doel was 'de groei van de nieuwe gemeente aan te moedigen'.

Kort daarna schreef Paulus zijn brief **2 Tessalonicenzen** in de herfst van het jaar 50 te Korinte. Zijn doel was 'de gemeente te vermanen kalm te blijven leven met het oog op de wederkomst van Christus'.

3. De brieven van Paulus tijdens zijn derde zendingsreis, 52-57.

Paulus reisde met zijn medewerkers Timoteüs en Titus naar Klein-Azië. Hij schreef zijn brief **1 Korintiërs** in de lente van het jaar 56 te Efeze. Zijn doel was 'te onderrichten dat de Kerk wel *in* de wereld, maar niet *van* de wereld was'. Hij schreef zijn brief **2 Korintiërs** in de herfst van het jaar 56 te Macedonië. Zijn doel was 'te onderrichten dat Gods kracht zich in de zwakheid van zijn apostel openbaarde'. Hij schreef zijn brief aan de **Romeinen** in de lente van het jaar 57 te Korinte. Zijn doel was 'te onderrichten dat rechtvaardiging alleen uit genade door geloof is'.

4. De brieven van Paulus tijdens zijn eerste gevangenschap te Rome, 60-61.

Paulus' gevangenschap te Jeruzalem en Caesarea (Handelingen 22:23 – 26:32) was gedurende de jaren 57-59 en zijn eerste gevangenschap te Rome (Handelingen 27:1 – 28:31) was gedurende de jaren 60-61. Hij schreef 4 brieven vanuit de gevangenis te Rome.

Hij schreef zijn brief aan de **Kolossenzen** in de periode 60-61 te Rome. Zijn doel was 'te onderrichten dat Christus *de meest bijzondere Persoon* en *de algenoegzame Verlosser* is'.

Hij schreef zijn brief aan **Filemon** in de periode 60-61 te Rome. Zijn doel was 'Filemon te verzoeken zijn weggelopen slaaf Onesimus vriendelijk terug te ontvangen'.

Hij schreef zijn brief aan de **Efeziërs** (een rondschriftbrief) in de periode 60-61 te Rome. Zijn doel was 'de gemeenten te onderrichten in de eenheid van alle christenen in de wereldwijde Kerk of Lichaam van Christus'.

Hij schreef zijn brief aan de **Filippenzen** tegen het eind van het jaar 61 te Rome. Zijn doel was 'zijn hart en leven te openen voor de Filippenzen'.

5. De brieven van Paulus aan zijn medewerkers, 61-64/65.

Na zijn vrijlating uit zijn eerste gevangenschap te Rome, reisde Paulus heel veel. Alhoewel wij niet precies weten hoe hij gereisd is, is de volgende reconstructie zo goed als elk ander. Het uitgangspunt voor deze reconstructie is dat Paulus zijn reis naar Spanje maakte tussen de reis, die enerzijds in 1 Timoteüs en Titus genoemd wordt en de reis, die anderzijds in 2 Timoteüs genoemd wordt. Onmiddellijk na zijn vrijlating, zond Paulus Timoteüs naar Filippi (Filippenzen 2:19-23), terwijl hij zelf naar Klein-Azië reisde via Kreta. Hij liet Titus achter op Kreta (Titus 1:5) en reisde naar Kolosse, waar hij Filemon opzocht (Filemon 22). Daarna reisde hij naar Efeze, waar hij Timoteüs ontmoette en hem aanspoorde het werk in Efeze voort te zetten (1 Timoteüs 1:3). Toen reisde hij naar Filippi in Macedonië (Filippenzen 2:24). Hij hoopte spoedig naar Efeze terug te keren, maar verwachtte dat zijn afwezigheid wat langer zou duren (Efeziërs 3:14-15).

Paulus schreef zijn brief **1 Timoteüs** in de periode 62-63 te Macedonië. Zijn doel was 'Timoteüs instructies te geven m.b.t. de organisatie van de gemeente te Efeze'.

Hij schreef zijn brief aan **Titus** in de periode 62-63 te Macedonië. Zijn doel was 'Titus instructies te geven hoe de gezonde leer en heiliging in de persoonlijke levens, gezinnen, gemeente en sociale relaties te bevorderen'. Paulus verzocht Titus om hem in Nikopolis te ontmoeten (Titus 3:12). Hij reisde naar Nikopolis en bracht de winter daar door. Daarna is hij waarschijnlijk naar Spanje gereisd (Romeinen 15:24). Hierover hebben we geen bijzonderheden. Ná zijn terugkeer uit Spanje, reisde Paulus weer naar Klein-Azië. Hij liet Trofimius ziek achter in Milete ten zuiden van Efeze (2 Timoteüs 4:20). Waarschijnlijk ontmoette hij toen Timoteüs, die tranen stortte (2 Timoteüs 1:4).

In Troas ontmoette hij Karpus, bij wie hij zijn mantel achterliet (2 Timoteüs 4:13). Hij liet Erastus achter in Korinte (2 Timoteüs 4:20). Te Rome werd hij voor de tweede maal gevangen gezet (2 Timoteüs 1:16-17; 2:9). Zijn arrestatie kon plaatsgevonden hebben in Troas, Korinte of Rome. De wrede Nero, die zijn stiefbroer, zijn moeder, zijn vrouw, zijn leraar en nog vele anderen vermoordde, was toen keizer van Rome. In de periode 19-24 juli 64, zette waarschijnlijk Nero zelf Rome in brand, maar gaf de christenen de schuld. Een vreselijke christenvervolging brak uit.

Paulus schreef zijn brief **2 Timoteüs** waarschijnlijk gedurende de winter van het jaar 64-65 vanuit de gevangenis te Rome. Zijn doel was 'Timoteüs instructies te geven hoe de gezonde leer te bevorderen'. Paulus werd ter dood veroordeeld en volgens de overlevering van de vroege kerkvaders, werd hij onthoofd op de Ostia Weg net buiten Rome. Of Timoteüs en Marcus hem nog bereikten voor zijn dood, weten we niet.

6. Het lezen, uitwisselen en verzamelen van de brieven van Paulus.

De apostel Paulus stimuleerde het voorlezen van zijn brieven in de gemeenten (1 Tessalonicenzen 5:27) en de uitwisseling van zijn brieven met die van andere gemeenten (Kolossenzen 4:16). In de periode ná zijn dood in ongeveer het jaar 64-65 zou de interesse in de brieven van Paulus het grootst geweest zijn. Timoteüs was de getrouwe medewerker van Paulus gedurende vele jaren. Hij had goed contact met al de andere medewerkers van Paulus en met de gemeenten waar Paulus gewerkt had. Dus, vanuit zijn tweede gevangenschap te Rome, droeg Paulus een groot taak op aan Timoteüs: "Wat gij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan vertrouwde mensen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te onderrichten" (2 Timoteüs 2:2). Eén van de beste manieren waarop Timoteüs dit kon doen was door alle brieven van Paulus te verzamelen en dan afschriften in elke gemeente te laten maken. 'De perkamenten', die in zijn laatste brief genoemd worden (2 Timoteüs 4:13), konden reeds een begin van dit proces geweest zijn – het begin van een verzameling van de brieven van Paulus, reeds tijdens zijn leven. Aangezien Timoteüs en zijn collega's contact hadden met alle gemeenten waar Paulus werkte, is het redelijk aan te nemen dat zij actief deelnamen aan het verzamelen en kopiëren van de brieven van

Paulus. Dit verklaart ook de insluiting van de persoonlijke brieven aan Timoteüs en Titus. Het is heel waarschijnlijk dat een verzameling van de brieven van Paulus reeds bestond in ongeveer het jaar 64, toen kort daarna ook Petrus in de vervolgingen onder Nero stierf (2 Petrus ruimte?? 3:15-16).

E. DE ALGEMENE BRIEVEN

1. De brief aan de Hebreëen.

Er wordt niets gezegd over wie deze brief schreef, aan wie hij geschreven is of, wanneer hij geschreven is of waar hij geschreven is.

a. De Hebreëen waren christen-bekeerlingen vanuit een sektarisch Joodse achtergrond

'De Hebreëen' waren Joodse christenen, maar hun achtergrond was niet zozeer het traditionele Jodendom van Jeruzalem met haar tempelrituelen als wel het sektarisch Judaïsme van gemeenschappen als de Essenen en de gemeenschap in Qumran. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus onderscheidde dergelijke gemeenschappen zich van andere Joden vooral door hun superieure reinigingsrituelen, die zij voortdurend beoefenden. Ook de Joodse gemeenschap te Rome scheen zulke sektarische kenmerken te hebben, vooral 'verschillende dopen' of 'ceremoniële reinigingsrituelen' (cf. Hebreëen 6:2). Wanneer Joden uit deze gemeenschap te Rome christen werden, namen zij soms dergelijke gebruiken met zich mee in de christelijke gemeente.

b. De brief aan de Hebreëen werd naar Rome gezonden

In Hebreëen 13:24 staat "de broeders uit (van) Italië laten u groeten." Dit kan betekenen dat de brief van Rome verzonden werd of naar Rome gezonden werd. De kerkvader Clemens van Rome kent de Hebreëenbrief reeds in het jaar 96 en volgens alle beschikbare bronnen is Rome dus de eerste plaats waar mensen bekend waren met deze brief. De brief aan de Romeinen toont dat de gemeente te Rome een Joods-christelijke basis had (Romeinen 11:13,18). De gemeente te Rome heeft in het algemeen de zendingsofdracht m.b.t. de heidenen aanvaard. Maar een klein conservatief deel van de gemeente bleef vasthouden aan de meer conservatieve principes van het traditionele Judaïsme. De brief aan de Hebreëen wordt vooral gericht aan deze Joods-christelijke groep in de gemeente van Rome.

c. De brief aan de Hebreëen werd geschreven vóór het jaar 64

In Hebreëen 13:23 staat, "Weet, dat onze broeder Timoteüs in vrijheid gesteld is; als hij spoedig komt, zal ik met hem u bezoeken." De brief werd beslist gedurende de eerste eeuw geschreven. Volgens deze brief bestond de tempel nog en gingen de offeranden nog door. De brief werd dus beslist vóór het jaar 70 geschreven, toen de tempel in Jeruzalem door de Romeinen verwoest werden. In Hebreëen 2:3 spreekt de schrijver over zichzelf en zijn toehoorders als mensen die behoorden tot de leerlingen van de apostelen. Zij konden Joden en Jodengenoten uit Rome geweest zijn, die tijdens de Pinksterfeest te Jeruzalem in het jaar 30 tot geloof gekomen waren (Handelingen 2:5,10). Zij hadden reeds in het verleden vervolging en verdrukking meegemaakt en dit kan een verwijzing zijn naar de verdrijving van de Joodse kolonie te Rome door Claudius in het jaar 49.

De geschiedschrijver Suetonius schreef dat Claudius hen verdreef omdat "zij voortdurend in oproer betrokken waren, aangestoken door Chrestus (!)". Priscilla en Aquila waren in deze tijd van Rome naar Korinte gekomen, waar Paulus hen in het jaar 50 ontmoette (Handelingen 19:1-2). Een grootschalige verdrijving van een hele gemeenschap ging onvermijdelijk gepaard met openbare belediging, vervolging, gevangenschap en wijfverbreide plundering van bezittingen door de mensen van Rome (Hebreëen 10:32-34). Maar zij waren nog niet geroepen om voor hun geloof te sterven, wat wel het geval was ná het uitbreken van vervolgingen onder Nero in het jaar 64 (Hebreëen 12:3).

Conclusie: de brief aan de **Hebreëen** werd vóór het jaar 64 geschreven aan de christenen te Rome. Het doel van de schrijver was 'de finaliteit van het christendom te poneren door de superioriteit van Christus in zijn Persoon en in zijn verlossingswerk in het licht te stellen.' De schrijver bewees onomstotelijk het definitieve karakter van de boodschap van het Nieuwe Testament door die te stellen tegenover de boodschap van het Oude Testament.

2. De brief van Jakobus.

a. Het ontstaan van de Joods-christelijke gemeenten.

Dit wordt beschreven in Handelingen 8:1-4 en 11:19-21. Er woonden verschillende soorten Joden in Jeruzalem. De meerderheid waren de gewone Aramees sprekende Joden.

Er woonde ook een aanzienlijk aantal Grieks sprekende Joden in Jeruzalem. Deze zgn. 'Hellenistische Joden' spraken Grieks en hadden de Griekse cultuur aangenomen (Handelingen 6:1). Tenslotte waren er nog twee groepen mensen die vroeger heidenen waren en later het Joodse geloof aangenomen hadden:

i) 'de *proselieten*' (Matteüs 23:15; Handelingen 13:43) werden volledige Joden door zich te laten besnijden (en zich te laten dopen met de zgn. 'proselietendoop') en

ii) 'de *Godvereerders*' werden alleen aanhangers van het Jodendom door een deel van de Joodse wet en cultuur aan te nemen (Handelingen 17:4). Deze heidenen werden aangetrokken door het eenvoudige monotheïsme van de Joodse erediensten in de synagoge en het hoogstaande ethisch leven in het Oude Testament. Zij woonden de erediensten in de synagoge bij en waren bekend met de Joodse gebeden en Schriftlezingen, die buiten Palestina in de Griekse taal gebeurden. Sommige heidenen hielden zich aan een aantal ceremoniële wetten als de Sabbat en de voedselwetten van de Joden. Deze Grieks sprekende Joden (inclusief proselieten en Godvereerders) kwamen oorspronkelijk van Klein-Azië en Cyprus in het noorden en van Cyrene en Alexandrië in het zuiden. Zij hadden hun eigen Grieks sprekende synagoge in Jeruzalem (Handelingen 6:9; 11:20).

In ongeveer de periode 32-34 redetwisten zij vooral met Stefanus, die ook een Grieks sprekende Jood was die christen geworden was. Maar zij konden de wijsheid en de Geest, waardoor hij sprak, niet weerstaan. Zij stenigden hem en een zware vervolging brak uit tegen vooral de Grieks sprekende Joden, die in Jeruzalem christen waren geworden. Zij werden vanuit Jeruzalem verspreid (Handelingen 6:8 – 8:3), maar ook buiten Jeruzalem vervolgd (Handelingen 22:5). Vanaf het jaar 34 trokken zij naar Judea, Samaria en langs de kust op naar Cyprus en uiteindelijk naar Antiochië in Syrië. Overal waar zij kwamen, verkondigden zij het evangelie alleen aan Grieks sprekende Joden en aanhangers van het Jodendom (Handelingen 11:19) en stichtten christengemeenten onder hen. Jakobus richtte zijn brief aan deze Grieks sprekende Joodse christengemeenten.

b. Een brief aan de Grieks sprekende Joodse christengemeenten

Jakobus was de broer van Jezus en de latere leider in de gemeente te Jeruzalem, die bestond uit duizenden christen-Joden (Handelingen 21:18-20). Hij adresseerde zijn brief aan "de twaalf stammen in de verstrooiing" (Jakobus 1:1). Hij dacht niet aan de Joden, maar aan de Grieks sprekende Joodse christengemeenten in de gebieden buiten Palestina. En omdat hij in dié tijd waarschijnlijk nog geen weet had over *heidene*n, die buiten Palestina christen geworden waren, is zijn brief heel zeker bestemd voor *alle christenen in de wereld*. Omdat in het jaar 43 de apostelen te Jeruzalem hoorden dat ook vele *heidene*n zich tot het christelijke geloof bekeerden in Antiochië in Syrië (Handelingen 11:20-22), heeft Jakobus waarschijnlijk zijn brief **Jakobus** vóór het jaar 43 vanuit Jeruzalem geschreven. Zijn doel was veelal hetzelfde als dat van Jezus in de Bergrede (Matteüs 5-7), namelijk, 'de ware standaarden van het christelijk leven uiteen te zetten'.

3. De brieven van Petrus.

a. De vroegere geschiedenis van de apostel Petrus.

Petrus was een Jood uit Kafarnaüm in de provincie Galilea (Marcus 1:21,29). Hij en zijn broer Andreas waren vissers (Marcus 1:16). Petrus werd waarschijnlijk de derde leerling van Jezus, na Johannes en Andreas (Johannes 1:40-42). Jezus beloofde aan Petrus dat Hij zijn Kerk zou bouwen op 'de rots', dat is, vooral op de apostel Petrus en de andere apostelen en hun getuigenis aangaande Jezus Christus (Matteüs 16:18; cf. Efeziërs 2:20). Gedurende de jaren 30-33/34 had de apostel Petrus de leiding in de gemeente van Jeruzalem (Handelingen 1:15; 2:14; 3:12; 4:8; 5:3,29, enz). In de periode 33-36 kan de apostel Petrus in Rome en andere plaatsen geweest zijn.

In het jaar 36 vond in Jeruzalem een ontmoeting plaats tussen Petrus en Paulus (Handelingen 9:27; Galaten 1:18). In de periode 36-40 bezocht Petrus Samaria (Handelingen 8:14-25) en verkondigde hij het evangelie in de kuststeden Lydda en Joppe (Handelingen 9:32-43). Rond het jaar 40 verkondigde Petrus voor het eerst het evangelie aan *de heidenen* in Caesarea.

God nam buitengewone maatregelen om aan Petrus duidelijk te maken dat het evangelie niet alleen voor Joden bestemd was, maar ook voor alle heidenen! Tijdens zijn prediking kwamen Cornelius en zijn familie en vrienden tot geloof in Christus (Handelingen 10:1 – 11:18). In de periode 41-43 kan Petrus weer in Rome en andere plaatsen geweest zijn. In het jaar 44, het jaar waarin koning Herodes Agrippa I stierf, werd Petrus gevangen gezet, maar op wonderlijke wijze bevrijd. Daarna vertrok hij naar een andere plaats (Handelingen 12:1-19). Vanaf die tijd nam Jakobus, de broer van Jezus, de leiding in de gemeente te Jeruzalem over (Handelingen 15:13-21). In de periode 44-50 kan Petrus opnieuw in Rome en ander plaatsen geweest zijn. Christen-Joden, die verkondigden dat gehoorzaamheid aan de ceremoniële wet noodzakelijk was om behouden te worden, werden 'Judaïzeerders' genoemd. Zij kwamen eveneens van Judea naar Antiochië en trachtten de heidenen te overtuigen dat zij ook de Joodse ceremoniële wet moesten onderhouden om behouden te worden. In het jaar 50 waren Petrus, Paulus en Jakobus de hoofdsprekers tijdens de vergadering te Jeruzalem, waar de relatie tussen de Joodse en heidense christenen besproken werd. Toen vond er ook een privé gesprek plaats tussen Petrus, Johannes en Jakobus enerzijds en Paulus anderzijds (Handelingen 15:2,7; Galaten 2:1-10). Nadat Paulus en Barnabas naar Antiochië teruggekeerd waren, bracht Petrus een bezoek aan Antiochië. Daar liet hij zich meeslepen door de huichelarij van een aantal christen-Joden uit Judea, die niet met de christen-heidene

in Antiochië samen wilden eten. Dit leidde tot een confrontatie tussen Paulus en Petrus (Galaten 2:11-14).

b. De twee brieven van Petrus

Petrus schreef twee brieven aan gemeenten, die Paulus in Klein-Azië gesticht had. Alhoewel wij niet weten of Petrus ooit in Klein-Azië gewerkt heeft, is het wel mogelijk, gezien zijn reizen.

Maar aangezien Paulus rond die tijd naar Spanje reisde (cf. Romeinen 15:23-24) en er brieven geschreven moesten worden, wist Petrus zich verantwoordelijk om als 'een apostel van Christus' te zorgen voor christengemeenten waar ook ter wereld (cf. Johannes 21:15-17).

Marcus was tijdens de eerste gevangenschap van Paulus bij hem in Rome (Kolossenzen 4:10) en bleef daarna langer in Rome. Volgens de kerkvaders kwam Petrus naar Rome nadat Paulus uit Rome vertrokken was. Petrus werkte in Rome samen met Silvanus (Silas) en Marcus (1 Petrus 5:12-14). Aldaar ontving hij nieuws over de toestand van de gemeenten in Klein-Azië. De gemeenteleden in Klein-Azië waren hoofdzakelijk uit het heidendom afkomstig. Zij werden onderdrukt en vervolgd, waarschijnlijk door hun eigen landgenoten. Gelovige slaven werden onderdrukt door hun heidense heren, gelovige vrouwen werden onderdrukt door hun heidense mannen en hele christengezinnen werden onderdrukt door hun heidense bure

(1 Petrus 4:12). Omdat het onderricht van Petrus m.b.t. de Romeinse overheid verzoenend was, past zijn eerste brief het beste in de periode vóór de vervolgingen onder Nero in het jaar 64. Petrus schreef zijn brief **1 Petrus** in ongeveer de periode 62-63 te Rome aan de gemeenten in Klein-Azië (1 Petrus 1:1). Zijn doel was 'de christenen te versterken te midden van hun lijden en hen aan te sporen een godvrezend leven te leiden met het oog op hun toekomstige hoop'.

Terwijl zijn eerste brief gaat over *het gevaar dat van buiten op de gemeenten afkomt*, namelijk, vervolging, gaat zijn tweede brief over *het gevaar dat van binnenuit de gemeente bedreigt*, namelijk, valse leraren.

Petrus schreef zijn tweede brief **2 Petrus** in het jaar 64 te Rome, niet lang voor hij stierf (2 Petrus 1:14) tijdens de vervolgingen onder Nero in het jaar 64/65. Hij schreef deze brief aan dezelfde gemeenten in Klein-Azië (2 Petrus 3:1). Zijn doel was 'de christenen te versterken tegen valse leraren en hun valse leerstellingen'.

4. De brieven van Johannes.

Na de dood van Paulus en Petrus gaf God een nieuwe leider voor de gemeenten in Klein-Azië: de apostel Johannes. Waarschijnlijk is Johannes van Jeruzalem vertrokken kort ná het begin van de Joodse Oorlog tegen Rome in het jaar 66. Toen vele christenen van Jeruzalem naar Pella vertrokken, vertrok Johannes naar Efeze in Klein-Azië. De kerkvader Irenaeus zegt dat de apostel Johannes permanent in Efeze woonde en werkte tot de tijd van keizer Trajanus (98-117). Ná de vernietiging van Jeruzalem en de tempel in het jaar 70 door de Romeinen onder leiding van Titus, begon de instroming in de Kerk van de heidenen met hun filosofische erfenis, de christelijke leerstellingen te beïnvloeden.

Johannes schreef zijn 3 brieven, **1 Johannes**, **2 Johannes** en **3 Johannes** in ongeveer de periode 70-98 te Efeze aan gemeenten in de omgeving van Efeze. Zijn doel was 'de gemeenten te waarschuwen tegen de valse leer van Cerinthus, een vorm van Gnosticisme'. De Gnostici waren christelijke ketteren, die beweerden dat mensen binnen hun eredienst méér geestelijke kennis bezaten dan wat in de Bijbel geopenbaard werd.

5. De brief van Judas.

Judas was de broer van Jezus en Jakobus (Marcus 6:3). Hij schreef zijn brief **Judas** in ongeveer de periode 64-68, waarschijnlijk aan dezelfde gemeenten in Klein-Azië aan wie ook Petrus geschreven had. Zijn doel was 'de gemeenten te waarschuwen tegen valse leraren en hen aan te sporen in liefde, geloof en gebed' (Judas 1:20).

Hij vermaant zijn lezers: 'Herinnert u de woorden, die vóór dezen gesproken zijn door de apostelen van onze Here Jezus Christus' aangaande de valse leraren (Judas 1:17). Waarschijnlijk verwees hij naar de vermaningen van de apostel Paulus in 1 Timoteüs 4 en 2 Timoteüs 3 en in het bijzonder de vermaning van de apostel Petrus in 2 Petrus 2. Het lijkt alsof de valse leraren toen reeds in de gemeenten ingedrongen waren om hun vernietigende werk te doen.

F. HET BOEK OPENBARING

De kerkvader Irenaeus zegt dat het boek Openbaring geschreven werd tegen het einde van de regering van Domitianus (81-96). Gedurende de laatste drie jaren van zijn regering vervolgte Domitianus de christenen. Hij eiste dat hij als 'god' aanbeden moest worden en hij ging steeds meer de groei van het christendom tegenwerken. De tegenstand en vervolging van Domitianus was het voorbeeld voor en de voorbode van de sociale, economische en godsdienstige toestanden, die het boek Openbaring openbaarde en die gedurende de hele periode tussen de eerste komst en de tweede komst van Christus de kerkgeschiedenis in de wereldgeschiedenis zouden kenmerken. Alhoewel God door Christus de ware Auteur van het boek Openbaring is, heeft Christus het via een engel aan Johannes geopenbaard.

Johannes tekende de visioenen van het boek **Openbaring** in ongeveer de periode 95-96 te Patmos op. Het doel van het boek Openbaring is 'de vervolgte christenen in alle eeuwen in hun strijd tegen de boze machten te bemoedigen omdat zij méér dan overwinnaars zijn door Christus (Romeinen 8:37; Openbaring 17:14)' en 'de zorgeloze en nalatige christenen, die verzocht werden gelijkvormig aan de boze wereld te worden, te waarschuwen dat, als zij zich niet bekeren, hun kandelaar van zijn plaats weggenomen zal worden' (Openbaring 2:5). Het thema van het boek Openbaring is 'de overwinning van Christus en zijn Kerk over de draak en zijn helpers'.